

Szentmiklósi és óvári *Pongrácz* Károly 1872 augusztus 30-án született a nyitrai megyei Szottinán. Nyitra járta a gimnáziumot, egy ideig a műgyegetemnek volt hallgatója, de győzött benne a festő-vágy s ezt részben Münchenben, részben Deutenhofenben elégitette ki. Amott Hollósy Simon volt a mestere, emitt Anetsberger, Gasteiger és az ugyanott munkálkodó Olgay Ferenc, Olgay révén került utóbb a szalmói művésztelre, ahol éveken át szorgalmasan dolgozott. Főképp tájképeket festett s egy ilyenrel 1894-ben lépett először a nyilvánosság elé a Múcsarnokban. Négy évvel utóbb több tájképpel szerepelt a müncheni Kunstvereinban s ekkor a kormánytól ösztöndíjat is kapott. Párizsi és római tanulmányok után éveken át fiaszl és zagypartii motívumokat állított ki a Múcsarnokban, míg végül visszavonult megyéjébe, ahol Cabajon szeptember 27-én elhunyt.

BOROSS GYULA. A budapesti Erzsébet-Szeretetháznak volt szomorú lakója legutóbb Boross Gyula festőművész s ott ragadta el a halál szeptember 2-án. Öreg napjaiban

rászorult a szegényházza, mert keresete már nem akadt, ingóságait fiz évvel ezelőtt elpusztította. Régen, a nyolcvanas években még ismert arcképfestő volt, illusztrációkat is rajzolt, segített *Roskovics* Ignácnak a jözefervárosi freskók megfestésénél, részt vett a Nemzeti Szalon megalapításában. Akkor még ki-kidíllította képmásait a Múcsarnokban. Azonban mindinkább ritkább lett szereplése, neve végül szinte feledésbe merült. Boross Nagyváradon született 1857-ben és 1873—80. a budapesti Mintarajziskolának volt növendéke, ahol *Greguss* János és *Székely* Bertalan tanításában részesült. Első nyilvános szereplése is ebbe az időbe esik: megrajzolta a Képzőművészeti Szemle számára Huszár Adolf szobrász képmását (1879). 1884-ben három arcképpel vett részt a Múcsarnok kiállításában s ezt többször megismételte. Két képe (Ferenc József király képmása) a Székesfőváros tulajdonába került, *E. Kovács* Gyula színművészről festett képmását pedig az Orsz. Színészegyesület Múzeuma őrzi. Egy ideig üvegfestéssel is foglalkozott *Kratzmann* Ede műhelyében.

MŰVÉSZETI IRODALOM

HUSZTI HORVÁTH NÁNDOR KÖNYV-ILLUSZTRÁCIÓI. John Ruskin. The king of the Golden River. New York. William Edwin Rudge. 1930. — Kenneth Morris. Book of the three dragons. New York. Longmans, Green and Co. 1930. — Edgar Allan Poe. The raven. New York. Dodd, Mead and Co. 1930.

Magyar művészek külföldi sikereire mindnyájan okkal vagyunk büszkék, mert a magyar tehetség teljes versenyképességét bizonyítják mindenfelé. Éppen ezért szívesen üdvözöljük az Amerikában élő Huszti Horváth Nándor három illusztrált kötetét, melyek ez évben a legelőkelőbb kiállításban, kitűnő new-yorki kiadóknál jelentek meg. A művészek már régebbi rajzai is figyelemreméltó tehetségre vallottak, melynek uralkodó jellemvonása a gazdagon fakadó fantázia. Épp ezért különösen szerencsés gondolat volt Horváthtól a mese-illusztrációra vetni magát, mely bő anyagot ad fantáziájának kifejtésére. Kissé régies, angol illusztrációk stílusában tartott rajzai kedvesen kísérik a szöveget, a mesébe illő népszerűséggel és természetességgel jelenít meg az egyes eseményeket. Nagyobb feladatot tűzött maga elé a művész Poe Edgar remekművének, a Hollónak illusztrálásával. A témához alkalmazkodva itt modernbb formamegoldásokra törekedett. De mintha itt képzetele túllönti magával ragadta volna s az illusztrátor kelleténél hangosabb

szót kérne magának. A képekben egyes sorok vagy hasonlatok fantasztikus képiítését kapjuk (pl. a Lenore nevét betűk és fejek formájában visszaadó visszhangnál), — az eredeti költemény nagyszerűsége és erős hangulata azonban elsikkad bennük. Az utolsó kép például a költő kétségbeesett szavait: „Menj... itt ne hagyj egy árva tollad” — egy szárnnyal és egy abból leváló tollal illusztrálja, noha a költemény fokozatosan emelkedő hangulata és rendkívüli szuggesztív ereje az utolsó szavakban éri el telőpontját, mikor a „szörnyű Holló”, a fájdalmas és sohasem múlt Emlékezet jelképe mozdulatlan ott marad a költő szobájában. A költemény emelkedését nem tudta követni az illusztrátor.

Mindamellett erőszakra vall, hogy Huszti Horváth neki mert vágni ennek az illusztrátor számára legnehezebb feladatnak, melynél a költemény maga az olvasó képzeletét oly mértékben ragadja meg, hogy egészen kielégítőnek még Manet illusztrációit sem érzé.

Dr. Hoffmann Edith

MAGYAROS IZLÉS. Ennek a kiadványnak, a *Magyaros izlésnek* lapjain erre a kérdésre hangzik demonstráló felelet, ami a magyar iparművészet számára a múltéhoz és a jelenhez hasonlóan a jövőben is sorskérdés. A kiadvány szerkesztői *Czakó* Elemér és *Györgyi* Kálmán. Majd egy éve, hogy az utóbbi kiadott az iparművészetünk ügyéért élő

és dolgozó, hivatott emberek sorából. A *Magyaros izlés* volt a hatáydote. Méltó hozzá. Szinte szimbolikusan teszi a pontot munkásságának, agilis, százkézű tevékenységének végére, amelynek vezérgondolata évrizedeken át, egyfelől a népi formakincs gondozása, propagandája volt, másfelől, hogy ugyanaz a szellem, ugyanaz az izlés, ami az ősi eredeti magyar dekorációkban él, tovább folytatódik, megnyilvánuljon a modern tervezők munkáiban, a mai ipari objektumok formaszabásában.

Részvenni az iparművészetnek a korszerűség által diktált, közös európai áramlatában, de a hazai talajban fogódzni meg, a magunkét csinálni s nem egyszerűen átvenni és lekopizálni a másét, az idegent, amit az idegen mindig jobban csinál: ezt az elvet képviselte Györgyi Kálmán, az iparművészeti adminisztrátor, a pedagógus, a szaklapszerkesztő. Ezt az elvet olvasta ki a népművészet s a kastélyok, udvarházak és a városi lakosság szükségleteit szolgáló iparművészet multjából is. Azokból a korszakokból, amelyek a népművészetet és az úri, az urbánus iparművészetet minden önállóan kismélt motívumanyaguk és hagyományaik mellett sem merően lezárt, mozdulatlan területnek mutatják, hanem olyvalaminek, ami időnkint két irányból is kapta a felrészlülést és az átalakító elemet. Egyrészt ama kölcsönhatás révén, amit a nép és a felsőbb társadalmi réteg érintkezése jelentett és másrészt a kívülről, idegenből jövő izlésáramlat, motívum és technika következtében. Olasz, török, szláv beszűremléseket tüntet fel ez a mult, megvan benne a nagy történelmi stílusokkal való együlthaladás, az európai orientálódással egyidejűleg azonban tovább dolgozik a tradicionális faji psziche folytonossága, mely az átveit, kívülről kapott elemet végül beolvasztja, átformálja a maga képére.

Czakó Elemér és Györgyi Kálmán az ornamentális képzetnek a helyi zamatát, az izlésnek ezt a sajátoságos átalakító erejét, vagyis magyarosságot vonultatják fel kiadványukban, a példák légióin. A könyv nem történelmi rendszert követ, nem is arra törekszik, hogy kritikailag vizsgálja, vagy teljességet adjon a magyar ornemens világnak: egyszerűen a hozzáférhető anyagból a conaisseur finom szemével illeszt egymás mellé különböző időből való holmikat, régit és újat, népművészetet, házipart és magyaros formanyelvtől inspirált modern terméket. A díszítőelemek, a miltűrkek gazdag sorozata után, cél és anyag szerint osztja csoportba a különböző demonstratív példákat Czakó és Györgyi könyve, amely amellett, hogy szakszerű, mindenki számára készült, aki az ipari holmiban szépséget keres s a szépségben magyar lelket. Rövid, de tárgyiasan jellemző szövegekkel kísérve a közönség itt oly köny-

vet kapott, amely Malonyai Dezső munkája óta a Magyar Nemzeti Múzeum néprajzi osztályának kiadványai mellett ezen a téren a legjelentősebb publikáció, amelyet a tervezők és műpárosok is használnak forgathatnak. A Könyvbarátok Szövetsége részéről valóban kulturális gesztus volt a könyv kiadása, amelynek nyomása, technikai előállítása az Egyetemi Nyomdában készült. d. I.

KIÁLLÍTÁSOK:

Szeptember hó 14-én nyílt meg az Ernst-múzeumnak *Biai Főglein István, Ecsödi Ákos, Klie Zoltán, Márkus Imre, Santrucek Jenő* festőművész és *Luigi Servolini s Bruno da Osimo* olasz grafikusművészek műveiből rendezett CXII. csoport kiállítása;

ugyanezen hó 21-én a *IV. Balatoni kiállítás* a Nemzeti Szalónban.

Október hó 3-án nyílt meg *Farkasházi Miklós* műteremkiállítása;

ugyanezen hó 4-én *Spinner Klári* és *Vásárhelyi Győző* plakát- és reklámgrafikai kiállítása Kovács Ákos szalónjában;

e hó 5-én az Ernst-múzeumnak *Ksontváry-Kosztka Tivadar* kiállítása;

ugyanezen a napon a *Független Művészek Társaságának III. kiállítása* a Nemzeti Szalónban;

ugyanezen hó 11-én a Tamás-galéria *Művész-önarckép-kiállítása*;

18-án az Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat *Őszi kiállítása*. Keretében néhai *Ipolyi Arnold* besztiercebányi, majd nagyváradi püspök muzeális gyűjteménye, *Pásztor János* összes művei, *Aradi Edvi Ilés, Horváth Béla, Kampis János, Knopp Imre, maróthi Major Jenő, Sárdy Brutus* és *Zombory Lajos* legújabb munkái;

ugyan e napon a *Magyar Arcképfestők Társaságának I. kiállítása* a Nemzeti Szalónban; 19-én az Ernst-múzeumnak *Fenyő György, Kirschner Jenő* és *Peterdi Gábor* festők műveiből rendezett csoportkiállítása;

ugyanezen a napon *Wagner József* festőnek műtermi kiállítása.

November 1-én nyílt meg *Szobotka Imre* festőművésznak a Tamás Galériában rendezett gyűjteményes kiállítása;

ugyancsak 1-én *Káddár Béla* kiállítása Kovács Ákos szalónjában.

BORÍTÉKUNKON *Fenyő György* festőművésznak édesapját ábrázoló arcképe reprodukcióját közöljük.

Felelős szerkesztő: Dr. Majovszky Pál

Főmunkatárs: Dr. Lázár Béla

Kiadó: Ormos György

Magyar Művészet. 1930. 8. szám

Szerkesztőség: VII., Erzsébet-körút 7. II.
